

CvK Grote Kerk Hoogeveen
p.a. de heer B. van Krimpen
Zuides 22
7963 CR RUIZEN

Ref.: HR-738-B01
Heerde, 23 maart 2011

Betreft: Groot onderhoud aan het orgel in de Grote Kerk te Hoogeveen.

Geacht College,

Naar aanleiding van uw verzoek doen wij u bijgaand onze opzet toekomen voor uit te voeren werkzaamheden aan het orgel in de Grote Kerk te Hoogeveen. Onze excuses dat het schrijven van de offerte gezien de actuele drukke werkzaamheden wat langer heeft geduurd dan normaal te doen gebruikelijk.

Het betreft werkzaamheden (groot onderhoud met een specifieke focus op 'restauratie windvoorziening') die zijn te karakteriseren als aanvullend aan het reguliere jaarlijkse onderhoud. De opzet van de offerte volgt de bespreking zoals wij die op 11 februari 2011 ter plaatse hadden met de heren B. van Krimpen (kerkrentmeester) en J.G. van Tellingen (organist).

Om het orgel in de toekomst goed te kunnen blijven onderhouden is een gerichte aanpak voorgesteld. Al het leer van de balgen (grotendeels beweegbare bodems) moet worden vervangen. De intonatie blijft ongewijzigd, wel dient er aanvullende aandacht te worden besteed aan de Trompet van het hoofdwerk die onregelmatig is en slecht stemming houdt.

De ter plaatse besproken doelstelling van de werkzaamheden is het orgel weer in een goed te onderhouden staat te brengen waarbij het orgel binnen de bestaande kaders weer optimaal functioneert. De huidige staat van de balgen is dusdanig dat ze op niet al te lange termijn waarschijnlijk zullen scheuren. Daarmee wordt het orgel onbespeelbaar.

We hebben de kosten voor uitvoering van de beschreven werkzaamheden aangegeven zonder hulp van uw kant en met hulp van uw kant (eenvoudige hand- en spandiensten bij schoonmaken orgel en pijpwerk, toetsen vasthouden enzovoorts). We gaan er vanuit dat hulp aanwezig kan zijn op die momenten dat er door ons om wordt gevraagd. Vanzelfsprekend alles in tijdig, goed en aangenaam overleg. Een deel werk wordt dan ter plaatse door één van onze mensen gedaan met de hulp van uw kant, een deel werk moet echter ter plaatse worden uitgevoerd door twee - en soms drie - mensen van onze kant (soms ook met

aanvullende hulp van uw kant) om geen concessies aan de kwaliteit van werk te doen. Het werk wordt grotendeels uitgevoerd in zgn. 'lange dagen' ter plaatse.

Het orgel is van een dusdanige basiskwaliteit dat na uitvoering van de voorgestelde werkzaamheden het orgel - onder uitvoering van het reguliere jaarlijkse onderhoud - normaal gesproken weer vele jaren zonder problemen moet kunnen functioneren.

Vertrouwende u hiermee van dienst te zijn geweest zien wij uw berichten met belangstelling tegemoet.

Hoogachtend,

Orgelmakerij Reil b.v.
J.G.K. Reil

Bijlage: offerte

Betreft: Groot onderhoud aan het orgel in de Grote Kerk te Hoogeveen.

Dispositie:

<u>Hoofdwerk (C-f3)</u>		<u>Rugwerk (C-f3)</u>		<u>Pedaal (C-d1)</u>	
Bourdon	16'	Prestant	8'	Subbas	16'
Prestant	8'	Holpijp	8'	Octaaf	8'
Holpijp	8'	Prestant	4'	Octaaf	4'
Viola di Gamba	8'	Flute d'amour	4'	Bazuin	16'
Octaaf	4'	Spitsfluit	2'	Trombone	8'
Flute douce	4'	Quint	1 1/3'		
Quint	3'	Sesquialter	II disc.		
Superoctaaf	2'	Dulciaan	8'		
Cornet	V disc.				
Mixtuur	IV-VI				
Scherp	III-IV				
Trompet	8'				

Manuaalkoppel Hoofdwerk-Rugwerk

Pedaalkoppel Hoofdwerk

Pedaalkoppel Rugwerk

Tremulant Hoofdwerk

Tremulant Rugwerk

Algemeen:

Het orgel is gebouwd door J.C. Scheuer in 1843. Oorspronkelijk had het 20 stemmen en een aangehangen pedaal. P. van Oeckelen voegde in 1861 een vrij pedaal toe met 5 stemmen. In 1969 is een grondige (en ingrijpende) restauratie uitgevoerd door de firma Pels & Van Leeuwen te Alkmaar. Er werden o.a. nieuwe windladen, klaviatuur en mechanieken vervaardigd en er zijn diverse dispositiewijzigingen doorgevoerd. Adviseur bij dit werk was de heer Feike Asma.

Uit onze archieven komt naar voren dat in 1939 Flentrop nog aan het orgel heeft gewerkt. Waarschijnlijk zijn toen de huidige Trompet 8' (hoofdwerk) en Sesquialter (rugwerk) geplaatst.

Het betreft een mechanisch orgel met 25 registers verdeeld over twee klavieren en vrij pedaal. De stilistiek en klankgeving zijn te karakteriseren als kenmerkend voor wat in de zestiger jaren bij de firma Pels & Van Leeuwen gebruikelijk was binnen de traditie van o.a. deze orgelmakerij. In grote lijnen bevindt het orgel zich momenteel in redelijke staat waarbij de kwaliteit van de beledering van de balgen het meest opvallende probleem is (op vele plaatsen is het balgmeer provisorisch bijgeplakt). Er bevindt zich stof en vuil in het orgel hetgeen na zoveel jaren ook zeker niet ongebruikelijk is. Het stof is grotendeels te karakteriseren als het stof van de jaren, maar verdient wel aandacht omdat het kan gaan leiden tot versnelde doorgaande slijtage van orgeldelen. Daarmee dan op termijn mogelijk veel hogere kosten. Hang- en sluitwerk bevinden zich in vrij goede staat, wel is op diverse plaatsen het schilderwerk beschadigd door o.a. werking van hout. Het lijkt er niet op dat temperatuur en luchtvochtigheid extreem in deze kerkruimte zijn. Het is echter belangrijk dat de luchtvochtigheid tussen de 40% en 70% blijft. In

ieder geval niet langdurig buiten deze handbreedte komt. Het is van belang de temperatuur en luchtvochtigheid goed in de gaten te houden. Dit zou kunnen met een zgn. elektronische thermo-hygrometer (ook door ons leverbaar, kosten € 35,- exclusief BTW) of - beter - minimaal een datalogger (ook door ons leverbaar, kosten per stuk inclusief bijbehorende software € 90,- exclusief BTW). Klavieren, windladen en mechanieken bevinden zich in redelijke staat. De klankgeving wordt nu in grote lijn als functionerend ervaren. Hoewel enige keuzes uit 1969 wel wat bevreemding wekken, worden ze als 'acceptabel' beoordeeld. Het register Trompet 8' (hoofdwerk) functioneert niet goed; onregelmatige intonatie, instabiele stemming. In 1969 is dit register overgeïntoneerd waarbij de bekers, door aangebrachte krullen, korter zijn gemaakt (vooral in de discant). Een eenvoudige proef ter plaatse met vergrote bekerlengte gaf een hoorbaar beter resultaat. De orgelmotor is te luidruchtig.

Plan van aanpak:

Om de hoofdbalg en de ladebodems van de drie verschillende werken uit te kunnen nemen moet het pijpwerk van de laden worden genomen. De werkopzet kan dan als volgt zijn:

- Afnemen pijpwerk pedaal waardoor de hoofdbalg uit de onderkas te steken en te draaien valt.
- Afnemen pijpwerk hoofdwerk, afkoppelen mechaniek hoofdwerk, daarna de beide laden stempelen om de ladebalgen uit te kunnen nemen (ze rusten ongelukkigergwijs op een ladeligger waardoor ze niet simpelweg weg te schroeven zijn).
- Om de balg van het rugwerk uit te kunnen nemen zal eerst het pijpwerk moeten worden afgenomen en de mechaniek afgekoppeld. Lade dan zover kantelen dat de ladebalg afgeschroefd kan worden.
- De beide balgen van het pedaal lijken vanaf de onderzijde weg geschroefd te kunnen worden zonder de pedaalmechaniek af te koppelen.
- Nu het pijpwerk is afgenomen kan ook het gehele orgel worden gereinigd en enig 'groot onderhoud' worden uitgevoerd.
- De noodzakelijke werkzaamheden aan de Trompet 8' kunnen - net als de werkzaamheden aan de bestaande motorkist en enig noodzakelijk groot onderhoud - goed binnen dit werk worden gecombineerd.

Uit te voeren werkzaamheden:

- Het gehele orgel is vervuild en moet worden schoongemaakt. Afnemen binnenpijpwerk. Demontage roosters. Orgel inwendig geheel reinigen inclusief pijpwerk. Herstel pijpwerk (stemranden, stemkrullen, haardjes enz.) grotendeels ter plaatse. Hoeden en stoppen gedekt pijpwerk goed sluitend maken. Enkel daar waar beslist noodzakelijk gaat pijpwerk naar onze eigen pijpenmakerij in Hieerde om daar gerestaureerd te moeten worden. Speciale aandacht voor het pijpwerk van de Viola di Gamba 8'; verschillende pijpen staan niet meer te lood en verschillende stemkrullen sluiten niet goed en zijn daarom provisorisch met plakband gesloten. Het frontpijpwerk is weliswaar licht vervuild maar wordt binnen dit kader niet uitgenomen. Een eventuele poetsbeurt van het front is daarom niet gecalculeerd maar kan, mocht die wens bestaan, zonder veel meerwerk in een later stadium worden gecalculeerd en uitgevoerd.

(2 man 5 dagen)

- Nalopen hang- en sluitwerk op functioneren. Klein herstel waar beslist nodig. *(2 man, ½ dag)*
- Klavieren schoonmaken, klein herstel waar nodig dusdanig dat de speling binnen aanvaardbare grenzen komt. Daar waar ter plaatse zonder uitnemen van de klavieren mogelijk, stootvilt vernieuwen. Teveel aan speling in de klavieren ter plaatse d.m.v. de stelstiften zoveel als mogelijk verminderen. *(1 man, 1 dag)*
- Speel- en registermechanieken nazien. Waar noodzakelijk incidenteel herstel. *(2 man, ½ dag)*
- Motorkist verder isoleren met geluidswerend materiaal (de werking van het nu toegepaste zachtboard is te beperkt). *(1 man, ½ dag)* Hiermee zal allicht een acceptabele verbetering worden bereikt, zeker in combinatie met een windvoorziening die dan weer sluitend is! Indien het resultaat dan echter toch nog niet voldoende is, dan kan eventueel nog een ingrijpender plan ter geluidsreductie worden uitgewerkt. De verwachting mag zijn dat dit niet strikt noodzakelijk zal zijn.
- Alle belederingen van de balgen vernieuwen conform *Plan van aanpak*. Zowel de magazijnbalg die als voorbalg functioneert, als de ladebalgen van hoofdwerk, pedaal en rugwerk gaan naar onze werkplaats in Heerde om daar geheel opnieuw belederd te worden. Voor de ladebalgen wordt i.p.v. het destijds gebruikte schapenleer het sterkere geitenleer gebruikt zoals dat al vele jaren succesvol bij het vernieuwen van leer voor ladebalgen wordt gebruikt. Herplaatsen balgen. Laden terug kantelen. Speel- en registermechanieken opnieuw aansluiten en afregelen. *(3 man 4 dagen; 1 man 15 dagen of 2 man 7½ dag; 2 man 6 dagen)*
- Remontage roosters, hangers enzovoorts.
- Herplaatsen van het binnenpijpwerk. Op enkele plaatsen extra hangerwerk daar waar pijpen dreigen teveel scheef te gaan staan (Viola di Gamba 8', hoofdwerk).
- Intonatie toon voor toon nalopen op functioneren en egaliteit. Geen herintonatie. Uitgangspunt is de bestaande opzet van intonatie te handhaven, alleen waar nodig een kleine retouche in de lijn van het bestaande werk.
- Speciale aandacht voor de Trompet 8' van het hoofdwerk. Vanaf ongeveer c1 zijn de bekens ongeveer een halve toon te kort. Krullen moeten worden dicht gesoldeerd, incidenteel ook nog aanvullend bekens verlengen *(1 man 3 dagen; 2 man 1 dag)*.
- Afsluitende integrale stembeurt. *(2 man 10 dagen; 1 man 3 dagen)*

De kosten voor de hiervoor genoemde werkzaamheden bedragen inclusief materiaal, reiskosten en werkvoorbereiding € 33.140,-- exclusief BTW.

Indien er steeds hulp van uw kant aanwezig kan zijn (onder onze begeleiding) bedragen de minderkosten € 4.130,-- excl. BTW. Er is in de calculatie uitdrukkelijk vanuit gegaan dat er dan op die momenten dat er van onze kant in Hooogeveen om wordt gevraagd (en dat is - weliswaar niet continu - vrijwel gedurende het gehele werk, met uitzondering van de tijd dat er enkel in onze werkplaats aan de diverse balgen wordt gewerkt) een goede hulp van uw kant aanwezig kan zijn. Alles vanzelfsprekend in goed overleg. Het betreft uitsluitend relatief eenvoudige werkzaamheden, dit ook om geen concessies te doen aan de kwaliteit van het werk. Om die reden wordt ook een deel werk door twee van onze mensen ter plaatse uitgevoerd (uitnemen en herplaatsen van de balgen zelfs met drie vakmensen van onze kant waarbij dan op zeker moment eventueel nog even op een extra hulp van uw kant gerekend moet kunnen worden).

De totale kosten bedragen dan inclusief materiaal, reiskosten en werkvoorbereiding € 29.010,-- exclusief BTW.

Niet in voorgenoemde prijzen begrepen zijn:

19% BTW, eventuele loon- en materiaalkostenstijgingen na 30-6-2011 (worden per termijn verrekend), schilderwerk, aanleg en aansluiting elektrische leidingen enzovoorts conform leveringsvoorwaarden VON (Vereniging van Orgelmakers in Nederland).

Conditie:

Betaling van de werkzaamheden in drie gelijke termijnen:

1^e termijn: 1/3 deel bij aanvang van de werkzaamheden

2^e termijn: 1/3 deel bij gevorderde werkzaamheden (halverwege)

3^e termijn: 1/3 deel na afronding van de werkzaamheden.

Betalingen dienen 14 dagen na factuurdatum te zijn voldaan. Bij overschrijding wordt de normale rente van bankkrediet berekend.

Levering: Levering geschiedt conform algemene leveringsvoorwaarden van de VON.

Levertijd:

Nader overeen te komen, een dergelijk werk laat zich door ons bedrijf normaal gesproken altijd binnen een redelijke termijn inplannen. Momenteel nog winterperiode 2011/2012. De werkzaamheden kunnen binnen ongeveer zes weken door één, twee of drie van onze mensen - met gelijktijdige ondersteuning vanuit de werkplaats (pijpenmakerij en houtbewerking) - worden afgerond. Door deze manier van werken, waarbij de mensen die hieraan werken gelijktijdig worden ondersteund vanuit de werkplaats, kan de periode waarin het orgel niet gebruikt kan worden beperkt blijven.